

PHD ÉRTEKEZÉS TÉZISEI

KELETKEZÉSTÖRTÉNETEK

**INTRATEXTUÁLIS ÉS GENETIKUS KAPCSOLATOK MÉSZÖLY MIKLÓS
PRÓZÁJÁBAN**

URBANIK TÍMEA

SZEGED

2007

A DOLGOZAT TÉMÁJA

Mészöly Miklós a kísérletező, szinte minden művében újat próbáló, folytonosan megújuló íróink egyike. Életművének jelentősége és hatásának sokfélesége ebből az experimentális jellegből is következik. A legkülönbözőbb műfajokban alkotott – novellák és regények mellett meséket, drámákat, bábjátékokat, esszéket, naplójegyzeteket és verseket is írt – gyakran műfajközi területeket is bejárva. Művészete különösen ellenáll annak, hogy csupán egy-két szempont és elmélet segítségével leírhatóvá váljon. Irodalomtörténeti elhelyezése, az életmű viszonylag friss lezárulása miatt is, valójában még várat magára. Jelentősége és hatása nem vitatható, besorolása talán épp az oeuvre szerteágazó volta és rangsorolhatatlansága miatt nehéz feladat. A folytonosan változó, permanens „gondolatkísérleteket” folytató életmű jellemzői egy-egy kiemelt mű vagy szakasz révén írhatók le pontosabban.

Mészöly pályájának egy bizonyos szakaszához és két művéhez szokás kötni a hetvenes évek prózafordulatának megtörténését. Dolgozatomban igyekszem a recepciónak a prózafordulatra vonatkozó megállapításait összegyűjteni, s az *Alakulásokhoz* vagy/és a *Filmhez* kapcsolódó dilemmát még tágabb kontextusba helyezni: a Mészöly-próza hetvenes évekbeli írásaiig tágítani.

A prózafordulat utáni időszakot a történet visszatéréseként ünnepli a kritikai beszéd, ám e mellett egy tudatos szövegépítkezésre, a vendégszövegek egyre sűrűbb használatára is felhívják a figyelmet. Az emberi történés gazdagságának kifejezésében megjelenik a Balassa Péter említette hagyomány: műfaji és textuális szinten egyaránt. Ez egyre több vendégszöveg és intertextus felbukkanását is eredményezi Mészöly írásaiban. Dolgozatom egyik tézise, hogy az intertextuális kapcsolatok mellett a Mészöly-életmű rendkívül erős intratextuális hálót is épít a saját szövetéből. A hetvenes évek prózája azért kiemelt időszak, mert valószínűsíthetően ekkor kezdődik a Mészöly-próza tudatos belülről építkezésének, önmagát is anyagnak tekintő folyamatos bővülése. Az életmű prózai része egy tudatosan szerveződő, belülről is újraépülő, önmagát is anyagnak tekintő, folyamatosan változó, hullámzó, örvénylő folyam, mely bizonyos mintázatok, ismétlődések és szerveződési formák mentén vizsgálható.

Dolgozatomban – e belső szövegekötést szervező – három különböző mintázatot vizsgálok. A genetikus keletkezéstörténet felrajzolása után egy nagyepikához kapcsolódó alternatív műfaji kompozíció szövegszerveződését vizsgálom, végül a Mészöly-prózáat jellemző két kiemelt térbeli „forma” elemzésére teszek kísérletet.

ALKALMAZOTT MÓDSZEREK

A dolgozat témáját a recepció hetvenes évekbeli, illetve a prózafordulathoz kötődő megállapítások áttekintésével helyezem el az irodalomtörténet kontextusában.

Az intertextuális kapcsolatokon belül a szövegközi, belső, intratextuális találkozási pontok állnak a vizsgálódás középpontjában. A belső, vagy korlátozott intertextualitás mellett Gerard Genette-nek a szövegközi szándékolt kapcsolatteremtés transztextualitás gyűjtőfogalmával jelölt tipizált formái közül az architextualitás, a paratextualitás és metatextualitás kategóriáit használom.

A genetikus keletkezéstörténet felrajzolása a genetikus kritika szemléletének és módszerének bemutatását igényli. A szöveggenetika plurális szemlélete, több szöveg együttláttatása közel áll Mészöly gondolkodásmódjához is. A genetikus kritika terminológiája segítségével az egyes szövegváltozatok/állomások csoportokba rendezhetők, ezen csoportok összessége eredményezi a genetikus dossziét. A genetikus történet a Mészöly-prózatájon belül egyetlen rövidprózára fókuszál, e beállítás keretét elsősorban az életmű publikált része, kisebb mértékben a hagyaték kapcsolódó részei, mindezekon belül pedig a saját olvasói figyelmem képezi. Szándékaim szerint a beállítás pozícióját megtartva különböző közelítésekkel egyes részletek nagyítása és a prózatáj részleges panorámaképe is kirajzolódik. Az egyik *előszöveg*hez kapcsolódóan kiemelt narrációs formaként foglalkozom – Wolfgang Iser elmélete segítségével – az álomelbeszélés mézölyi megfogalmazásmódjaival és funkcióival, az imagináció részleges természetrajzával. Az egyes szövegváltozatok összevetése a négy retorikai változáskategória: a betoldás, a behelyettesítés, az áthelyezés és a törlés mentén történik.

A dolgozat második részében az intratextualitás sajátos megnyilvánulása mellett az architextualitás genette-i kategóriájának működését vizsgálom. A szövegszintű szövegközi műveletek után műfajközi műveleteket tanulmányozok, mikor Mészöly egyik alternatív regénykompozíciójának összeállítását elemzem. Az író olvasó és értelmező szerepe ebben a kompozícióban jól nyomon követhető a „fejezetek” (korábbi novellák) közé ékelt kommentárokkal, metaszövegekkel. A Mészöly-próza és a kompozíció viszonyának plasztikus elméleti képét adja Lucien Dällenbach kicsinyítő tükör teóriája. Az alternatív kötetkompozíció nem független a francia új regény, a nouveau roman poétikájától sem.

A szövegköziség harmadik mintázataként két, a Mészöly-prózáat jellemző térképzetet, a *mögöttiséget* és a *közöttiséget* elemzem a szerzői esszék segítségével, melyek a Genette-i terminus szerint metatextuális kapcsolatoknak számítanak. A Lakoff-Johnson-féle

metaforaelméletben mindkét térmetafora az orientációs metaforák közé sorolódik, hiszen térbeli orientációs tapasztalatainkat képezi le. E metaforák kapcsán és a mészőlyi metatextusoknak köszönhetően a sajátos mészőlyi értelmezések fogalomhasználata bizonyul a legpontosabb terminológiai háttérnek. Így a *vízjel*, a *takarás*, a *maszk* szinte fogalommá váló motívumai szervezik és árnyalják a *mögöttiségről* szóló beszédet. A *mögöttiség* prózaterében „a körön belül kívül állás” pozíciójában a *kívüliség* és az *idegenség* fogalommetaforái is megjelennek, melyhez Georg Simmel és Bernhard Waldenfels idegenség értelmezéseit használtam fel. A kívül és belül létet egyaránt megvalósító *tanú-narrátor* értelmezéséhez Paul Ricoeurnek a *tanúság* hermeneutikájával foglalkozó gondolatait hívtam segítségül. A *közöttiség* Mészőly-prózabeli térmetaforájának értelmezéséhez Heidegger és Simmel gondolatai adtak vezérfonalat.

A módszerek viszonylagos sokféleségét az érintett ismétlődés-mintázatok szerteágazó jellege, és az életmű nagy részét behálózó mivolta indokolja.

A DOLGOZAT GONDOLATMENETE

A prózafordulathoz kapcsolódó irodalomtörténeti állítások körbejárása és Mészőly hetvenes évekbeli prózájának áttekintése után az életmű rendkívül erős belső, intratextuális szerveződésének különböző mintázatokban megvalósuló elemzése következik. A genetikus, a műfaji és a térbeli mintázatok kiemelésének sora természetesen még tovább folytatható. A dolgozat a genetikus vizsgálatban „egyetlen” szöveg, illetve genetikus dosszié keletkezés- és változástörténetének bemutatására vállalkozik, a műfajköziséget újra csupán egy művön keresztül elemzi. A térmetaforák közül a *mögöttiség* életműbeli domináns jelenléte mellett a *közöttiség* mint a disszertációt szervező fő térmetafora is szerepel.

I. Keletkezés- és alakulástörténetek

Mészőly prózai életművének olvasása során egy olyan szöveg(hely) fedte fel magát, ahonnan tág kilátás nyílhat a teljes szerzői-oeuvre tájaira. Ez a mű a *Zsilip* című rövidpróza, mely a mészőlyi írásmód szikár és sűrítő poétikájának egyik kivételes mintája. E sűrített forma olyan prózadarabot hoz létre, melyben szinte az egész életmű összponosulhat, hisz maga is a jellemző mészőlyi beszédmodok találkozásából alakult ki. E jellemző beszédmodok szétszalazásának és folyamatos együtt tartásának kísérlete alakítja a róla szóló beszédet, formát és eszközt kölcsönözve így a vizsgálódáshoz.

A *Zsilip* több más Mészöly-íráshoz kapcsolódik szövegszerűen, ezért indokolt a genetikus kritikai megközelítés, mely a szöveg keletkezésének állomásait vizsgálja. A *Zsilip*hez kapcsolódó írásokat egy genetikus dossziében gyűjtöttem össze, melyben az *előszövegek*, a *szövegváltozatok* és az *utószövegek* is helyet kaptak. Műfajilag legváltozatosabbak az *előszövegek*, melyek a műhelynaplóbeli feljegyzésektől, utalásoktól, töredékektől az önállóan publikált szépprózai darabokig terjednek.

A *Zsilip*re történő utalás már a jelenleg legkorábbiként azonosított naplónoteszekben felbukkan: a töredékforma mellett különböző listákban szerepel a konkrét műre vagy egyes részére történő utalás. Az elsőként azonosított naplófüzet szinte minden listájában szerepel, gyakran több tételben is olyan kulcsszó-csokor, mely a *Zsilip*hez köthető. Az is megfigyelhető, ahogy ezek a kulcsszavak keverednek más ötletekkel, vázlatokkal, s így már jobban értelmezhető az az alkotói folyamat, mely a töredékben külön címmel jelzett részeket egymáshoz kapcsolta.

A téma életművön belüli megjelenésének idejét, illetve szöveggörnyezetbe sorolását segíti az a kötetkompozíció, melyben a *Zsilip* harmadik és kötetbeli első publikálása történik, a *Wimbledoni jácint* című kötet. A különböző kötetkompozíciókban (*Wimbledoni jácint*. 1990; *Az én Pannoniám*. 1991.) való elhelyezkedés újabb és újabb kontextusba helyezi a *Zsilip*et is, mely ebben a folyamatos alakváltozásban a prózatáj újra és újrarátegződő térképének részleges felrajzolását is eredményezi. A *Zsilip* a töredékesség, töredékben hagyás, töredékként megírás tipikus példája, a „befejezhetetlenség poétikájának” mintaszövege.

A *Zsilip* egyik jelenetének (*Zsizel jelenetének*) ötféle szövegváltozata van, melyek értelmezhetők a szöveg önállóvá válása felé vezető útként is, amelynek több formája lehetséges ebben az esetben: naplójegyzetként, rövidprózába beépülve önállósulni, vagy pedig teljesen önálló szöveggként, saját címmel egy prózakötet részévé válni.

A *Zsilip* szövegében megjelenő álomjelenet azért is kivételes, mert egy olyan korai Mészöly-írássra irányítja a figyelmet, mely alakváltozataiban egészen a nyolcvanas évekig felbukkan az életműben. Az álom mint narrációs forma lehetőséget ad az emlékezés, film- és álomnyelv közös vonásának a *jelen időnek* az érvényesítésére, s ezáltal az idő semlegesítésére. Az álom alapjaiban inkább vizuális, mint epikus jellegű, a képek egymásutánja között – még ha történet állítható is össze belőlük – erős az egymásmellé rendelés logikája. Az álom olyan narrációs tér, melyben a mélyen személyes és kollektív síkok termékenyen metszik egymást. Egy másik *előszöveg*hez kapcsolódóan az eső és a zongorajáték együttese által létrehozott erős asszociációs tér és közérzet kerül bemutatásra. A

zongorajáték minden szövegben Chopinhez kötődik, mely tény a rövidpróza alcímében szereplő gimnasztikát annak zenei megfelelőjéhez, az etűdhöz kötheti.

A *Zsilip szövegváltozatainak* összevetése a többszöri és módosított megjelenés miatt indokolt, és e változások együttozása bepillantást enged az író műhelyébe: a formálódó anyag látható így a formálás folyamatában. A különböző formaváltozatok filológiai vizsgálata magába foglalja a Genette-féle transztextualitás kategóriájából az intratextuális kapcsolat kimutatását is a kispróza és az életmű prózai része között, ebben az értelemben a *Zsilip* életműszintű *sűrités*ként is értelmezhető.

A *Zsilip utószövegei* már a nyolcvanas, sőt a kilencvenes években jelennek meg egy rövidprózai darab és egy kisregény, a *Megbocsátás* részeként.

A 'zsilip' mint az összetorlódó, egymásra rétegződő emlékezet helye összetart, elválaszt, de közben átjáróként is működik. Szabályoz és utat biztosít, kijelölt határaival képes érzékeltetni az áradás határtalanságát. A *Zsilip* a Mészöly-oeuvre egyik tömörített prózadarabja, melyben az életmű fontosabb kérdéscíméi, témái, problémái összpontosulnak. Egy olyan hely, amely maga is jellemző meszőlyi beszédmódok, helyek és témák kereszteződéséből alakult ki. Szövegének tagolatlan formája a narrációs *zsilip* felnyitásával keletkező szövegáradást is kifejezheti, és egyben olyan olvasási utasítást és életművön belüli szövegműködést is magába foglalhat, mely szerint a Mészöly-próza a mű- és kötetcímek zsilipjei között áradó történet.

II. Az alternatív nagyepikai forma

A dolgozat második részében a regény műfaji hagyományának egy formáját vizsgálom. A Mészöly-próza a nagyepika folyamatos kísértése mellett s nyomán alakult. A regényhez kapcsolódó kritikai elvárások végigkísérik a Mészöly-recepciót. Az életmű utolsó két évtizedének prózavilágában az 1989-től publikált gyűjteményes kötetekben és kötetkompozíciókban megjelenő nagyepikai látomás és struktúra eredményezi a szövegek újrendeződését. E kötetek vagy a térbeliség szintjén határozódnak meg és „egységesülnek” (*Volt egyszer egy Közép-Európa*. 1989.; *Az én Pannoniám*. 1991.), vagy a nagyepikai formához kötődnek (*Hamisregény*. 1995.), tehát vagy a lokalitás, vagy a nagyepika tengelyén kísérik meg létrehozni a látomás formáját. E kompozíciók és kísérletek közül a regény műfajiságát leginkább tematizáló *Hamisregényt* vizsgálom részletesebben.

Az újabb és újabb kötetkompozíciók az életmű újraolvasásának és részben újrastrukturálásának eredményei sajátos írói önértelmezéseket valósítanak meg, kicsinyítő tükröként, *mise en abyme*-ként viszonyulnak az életmű egészéhez, melynek részei is és

tükrözik is azt. A *Hamisregény* egy olyan, még a regényműfaj határait is érintő kísérletet valósít meg, mely némi nosztalgiával és gyanúval fordul a rend formájaként kanonizált eposzhoz s a mögötte rejlő világképhez.

Az erős és rétegzett keretek mellett – a francia kiadás alcímét használva – pszeudoregényben kimutatható bizonyos szövegtömbök összevonhatósága, de a struktúra végig fent tudja tartani a szerves egymás mellé rendelést, s egyforma súllyal tudja megjeleníteni a „szép reménytelenség” összes változatát.

A sajátos mészőlyi fragmentaritás és töredékesség – mint stíluseszmény és ismeretelméleti maximum – oka a teljességre törekvés, melyet az író a közlés minimálisra redukálásával és az utalások hálózatának kibővítésével ér el. A *Zsilipnek az életműben* elfoglalt kitüntetett helyét az archi-, és paratextuális kapcsolat, a szöveg önjellemezése, önmeghatározása is indokolja (alcíme: *Gimnasztika egy regényhez*), mely e művet a regény irodalmi, műfaji hagyományaihoz köti.

III. Térképzetek

A Mészőly-prózát jellemző két kiemelt térbeli „forma” elemzése dolgozatom harmadik és legtágabban érvényesülő szempontja, melynek jelenléte nem genetikusan, nem műfaji, hanem sokkal inkább gondolkodásmódbeli, „térbeli” logikát követ.

A Mészőly-életműben megjelenő térformációk közül a *mögöttiség* térképzeteinek esszéekben és prózai szövegekben megjelenő jelentésrétegeit tekintem át. A „Minden az, ami – és mégsem az?” kérdése és felismerése a Mészőly-próza egyik legfontosabb tapasztalata, melynek nem csupán kiváltója, hanem kifejezési eszköze is a „mögött” tartománya és a „mögött” mint *viszony* jelenléte. A felismerés létrehozta termékeny gyanú a legegyszerűbb és legtriviálisabb struktúrákra, az alapokra kérdez rá, melyek átértelmezése gyakran szintén térmetaforákban történik.

A *mögöttiség* viszonyítási térformájához néhány mészőlyi terminus is kapcsolódik. Ezek egyike a *takarás*, mely a minden látvány alapfeltételének számító fény takarás-jellegére kérdez rá, a kérdés és tudás lehetőségének egyik végső pontját célozza meg. A *maszk* paradox módon a megmutatkozás egyik lehetséges formájaként szerepel Mészőlynél.

A *mögöttiség* viszonyítási térformája a *takarás* és a *maszk* kérdésfelvetései mellett a *kívüliség* különbözőképpen formát nyerő pozíciójához vezetett el. A *mögött* viszonyrendszere térelválasztó elemként is működik: a *takarás*, az elrejtettség mellett a nyitódás, a kinyílás, a megmutatkozás lehetőségét is magában rejti. Olyan fokú ráutaltság fogalmazódik meg benne, amely a nyelvi kifejezést magát is jellemzi: a *takarással*, a megnevezéssel létrehívott láttatás.

Így átjáróként is funkcionál, mely a rejtettbe, az esszenciálisba, a csak pillanatokra megmutatkozóba enged bepillantást. A teljes zártság és nyitottság egybejátszásának térképze fogalmazódik meg e metaforákban. A *takarás* és a *maszk* a *mögöttiség* egy-egy speciális formájaként jelenik meg, melyekben a *mögöttiség* épp az előtte álló *takarásra* és *maszkra* utalt létezőként kap formát.

A „körön belül kívül maradni” ars-poeticája mellett a *kívüliség* az idegenség egyik megjelenési formájává is vált, melyet tovább árnyal a Mészöly által gyakran működtetett tanú-elbeszélő narrátori pozíciója, melyben a kívül- és benne-lét egyaránt megvalósulhat. Az idegen, a tanú, a nyomozó és a krónikás belül maradásukat és kívül létüket egyaránt megvalósító pozícióikkal nemcsak szereplőként, hanem elbeszélői helyzetként és nézőpontként is részei a Mészöly-prózának. Hasonló térképzet jön létre a vásártér gyakori és hangsúlyos szerepeltetésével, mely a helyét tekintve a város központjában és a városon kívül egyaránt lehet.

A *mögöttiség*nek a prózában felbukkanó gyakori formája a „hátmögöttiség”, melynek vannak konkrét szereplőhöz és viszonyrendszerhez kapcsolódó formái és vannak általánosabb szintű megfogalmazásai.

A *mögöttiség* a *másképp* mondás helyzetét teremti meg és a *másképp* láttatás perspektívájának helyét jelöli ki, ezzel igyekszik létrehívni az olvasóban is e másfajta nézőpontot. A *mögöttiség* mint térmetafora az alapokra való sajátosan meszőlyi rákérdezés: a nyitottság és a feszültségkeltés terepe is.

A szövegek és műfajok közöttiségének folyamatos tematizálása mellett elengedhetetlen magának a *közöttiség*nek a Mészöly életműben megjelenő textuális vizsgálata. A szövegköziség mellett a prózájában megjelenő *közöttiség*, *hidhelyzet*, *úton-lét* az olvasás, a befogadás egyik metaforájaként is értelmezhető. A *között* nyugtalanító sávjában történik valami még és már nem megnevezhető. E térmetafora a Mészöly-próza újabb eszköze a sajátosan meszőlyi feszültség felkeltésére. Ennek egyik jellemző retorikai következménye az oximoron, melyben a *közöttiség* a szélső pólusok közé kitettséget jelenít meg.

ÖSSZEGZÉS, KITEKINTÉS

Dolgozatomban a Mészöly-próza több lehetséges intratextuális hálózatát igyekeztem felrajzolni, többféle módon közelítve meg a szövegköziség jelenségét. A genetikus keletkezés- és alakulástörténet egyetlen rövidprózai darab eredettörténetén és alakulásán keresztül mutatja be a Mészöly-próza szerves, belülről épülő és újraalkotódó jellegét. Az

alternatív nagyepikai kísérlet feltérképezésével a belülről építkezésnek egy nagyobb egységét, a kisprózai művek nagyepikai „sűrítését” vizsgálom az életmű egyik önértelmező és újrendező struktúrájaként. A térmetaforák vizsgálata részben Mészöly önértelmezéseiből következik, s prózájának két jellemző térbeli és megértésbeli nézőpontjához segít közelebb kerülni. Minden szempont a *közöttiség*, a szövegek közötti kapcsolat egy-egy lehetséges formája.

A Mészöly-prózát szervező, a *közöttiségek* különböző mintázataiban megjelenő „megnevezetlen feszültség” lehetséges lehetetlenségeinek nyomában kíséreltem meg járni – az önmagát is nyersanyagának tekintő, belülről is építkező prózát; a szövegek mindig *másképp* formába öntését; a sűrítés és az áradás együttes jelenlétét; a takarásként megjelenő fényt; „a nyár mögötti nyarat”; az öt centi ferdeségben lévő realista képet; a *mögöttiségben* és a *közöttiségben* is megnyilvánuló billenést vizsgálva.

A genetikus keletkezéstörténeten keresztül, a műfaji elvárásokra és kísértésekre adott alternatív nagyepikai válaszon át a Mészöly próza két jellemző térképzetének megfigyelése után egyre több lehetséges út rajzolódik ki a Mészöly-értelmezésben.

A genetikus feldolgozásra a dolgozat egy lehetséges változatot nyújt. Egy kritikai kiadás mint forrásmunka több hasonló genetikus keletkezéstörténetet rekonstruálhat majd a hagyatéék kéziratok anyagának feldolgozásával.

Az intratextuális, szövegközi összefüggésekre való utalások helyenként, egy-egy kapcsolat, motívum, szereplő vagy helyzet révén felbukkantak már a Mészöly-értelmezésekben, de átfogó jellegű, e kapcsolatokat középpontba helyező munka még nem született. Külön figyelmet érdemelne annak a műfajközi intratextualitásnak a működése is az életműben, melyben egy-egy „Mészöly-chip” versben, prózában, drámában, esszében különbözőképpen kap formát.

Az életmű külső és belső vendégszövegeinek, az így létrejövő szövedékeknek a vizsgálata tovább szélesítheti a Mészöly-értelmezés horizontját. Az intertextuális kapcsolatokon belül nem csupán a Mészöly által mások írásaiból beemelt, hanem a kortárs magyar próza, Mészöly utókora által tovább működtetett Mészöly-intertextusok feltárása is elvégzendő feladat.

A DISSZERTÁCIÓ TÉMÁJÁHOZ KAPCSOLÓDÓ PUBLIKÁCIÓK

- *A mögöttiség térképzetei Mészöly Miklós prózatájaiban.* Bárka, 2007/2. 101-109.
- *Hídhelyzet és közöttiség Mészöly Miklós írásaiban.* Híd, 2007/2. 37-45.
- *A mögöttiség térképzetei Mészöly Miklós esszéiben.* Kalligram, 2006/7-8. 140-149.
- „*a lényegét nyomozó metszetek egyik utolsó állomása*” Mészöly Miklós *Hamisregénye.* Tiszatáj, 2006/4. 113. Diákmelléklet
- *Álomsorok, -változatok. Az álom realizmusa Mészöly Miklós prózájában.* Híd, 2006/1. 66-88.
- *Mészöly Miklós Zsilip című írása körül.* In: *modern – magyar – irodalom – történet.* szerk.: Kolozsi Orsolya, Urbanik Tímea, Tiszatáj, Tiszatáj Könyvek, Szeged, 2006. 151-167.
- *Az íratlan olvasatának nyomai a történetek között.* Mészöly Miklós: *Saulus – Nádas Péter: Egy családragény vége.* In: *Köszöntésformák. Ilia Mihály Tanár Urat köszöntik tanítványai.* szerk.: Ócsai Éva, Urbanik Tímea, Pompeji, Bp., 2005. 117-125.; *Az íratlan olvasatának nyomai a történetek között.* Mészöly Miklós: *Saulus – Nádas Péter: Egy családragény vége.* Bárka, 2005/2. 64-72.
- *Mitológia és néphagyomány viszonya Mészöly Miklós Szárnyas lovak című novellájában.* In: *Folklór és irodalom.* szerk.: Szemerkenyi Ágnes, Akadémiai Kiadó, Bp., 2005. 420-429.; *Mitológia és néphagyomány viszonya Mészöly Miklós Szárnyas lovak című novellájában.* Forrás, 2005/12. 33-40.
- *Mythologie und Volksüberlieferung in der Novelle Geflügelte Pferde von Miklós Mészöly.* Innovationen und Reproduktionen in Kulturen und Gesellschaften (IRICS) Bécs, 2005.
- *Mészöly Miklós meseterei.* In: *A meseszöveg változatai.* szerk.: Bálint Péter, Didakt, Debrecen, 2004. 270-280.; „*Ilyenek a mesék, amelyek képesek túlélni a valóságot*” Mészöly Miklós mesetörténetei. Árgus, 2004/12. 79-86.
- *Főút és mellékutak (Grendel Lajos: A tények mágiája. Mészöly Miklós időskori prózája).* Tiszatáj, 2003. május 92-96.

Megjelenés alatt:

- *Vásári bohóztattól a mese-groteszkig. Mészöly Miklós bábos kapcsolódási pontjai.* Art Limes, 2007.
- *A mögöttiség térképzetei Mészöly Miklós esszéterein és prózatájin.* Hungarológiai Tanszék Évkönyve, Bukarest, 2007.